

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته مدیریت ورزشی

عنوان پایان نامه:

مقایسه بین وضعیت اقتصادی و کیفیت گذران اوقات فراغت در بین دانش

آموزان روستا و شهر استان ایلام

استاد راهنما:

دکتر فرزاد غفوری

استاد مشاور:

دکتر غلامعلی کارگر

پژوهشگر:

فاطمه علی زاده

دی ۹۰

تقدیم به

همسرم که در اجرای این پایان نامه مرا یاری نمودند.

تقدیر و تشکر:

با تشکر از زحمات بی دریغ استاد گرانقدر جناب آقای
دکتر فرزاد غفوری که با راهنماییهای مفیدشان بنده را
در اجرای این پایان نامه یاری نمودند و با تشکر از زحمات
استاد مشاور جناب آقای دکتر غلامعلی کارگر.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات تحقیق	
۲	مقدمه
۳	بیان مساله
۷	اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۰	اهداف تحقیق
۱۰	هدف کلی
۱۰	اهداف جریبی
۱۱	فرضیه ها یا سوالهای تحقیق
۱۱	تعریف مفاهیم تحقیق
۱۱	اوقات فراغت
۱۱	وضعیت اقتصادی
۱۲	کیفیت گذران اوقات فراغت
۱۲	رضایت از گذران اوقات فراغت
۱۳	محدودیت های پژوهش
فصل دوم: مبانی نظری و ادبیات تحقیق	
۱۵	مقدمه
۱۵	مبانی نظری تحقیق
۱۵	اوقات فراغت
۱۶	ریشه لغوی اوقات فراغت
۱۸	تعریف اوقات فراغت
۲۱	تاریخچه اوقات فراغت

۲۳	اهمیت اوقات فراغت
۲۳	تقسیم بندی اوقات فراغت
۲۵	ویژگی های اوقات فراغت در عصر حاضر
۲۷	تنوع و گوناگونی در اوقات فراغت
۲۸	تربیت بدنی و ورزش و نقش آن در گذران اوقات فراغت
۳۳	دیدگاه اسلام در مورد اوقات فراغت
۳۴	رابطه بین وضعیت اجتماعی - اقتصادی و فعالیت بدنی
۳۶	محیط اجتماعی و شرکت در فعالیت های فراغتی
۳۷	موقعیت و شرکت در فعالیت های فراغتی
۳۸	رهنمودهایی جهت شرکت و بهره گیری از اوقات فراغت
۳۹	عوامل موثر در گذران اوقات فراغت
۳۹	طبقه اجتماعی
۴۱	سن
۴۱	جنس
۴۲	درآمد
۴۳	میزان رضایتمندی از گذران اوقات فراغت
۴۳	موانع انجام فعالیت های بدنی مورد علاقه
۴۴	تحقیقات انجام شده
۴۴	پیشینه داخلی تحقیق
۵۵	پیشینه خارجی تحقیق
	فصل سوم: روش شناسی تحقیق
۶۳	مقدمه
۶۴	روش انجام تحقیق
۶۴	جامعه آماری

۶۴	نمونه آماری
۶۵	متغیر های تحقیق
۶۵	ابزار اندازه گیری تحقیق
۶۵	روایی و پایایی ابزار تحقیق
۶۶	روش گردآوری اطلاعات
۶۶	روش آماری

فصل چهارم: نتایج و یافته ها

۶۹	مقدمه
۷۰	یافته های توصیفی
۷۰	توصیف ویژگی های جمعیت شناختی دانش آموزان دوم متوسطه به بالای شهر و روستای استان ایلام
۷۰	محل سکونت و تحصیل
۷۱	سن
۷۲	جنس
۷۳	تحصیلات
۷۴	شغل پدر
۷۶	شغل مادر
۷۷	وقت آزاد
۷۹	ساعات تماشای تلویزیون
۸۱	وضعیت اقتصادی
۸۲	میزان فعالیت ورزشی
۸۴	آمار استنباطی
۸۴	بررسی طبیعی بودن داده های مورد اندازه گیری
۸۴	آزمون فرضیه های تحقیق

فصل پنجم: بحث، نتیجه گیری و پیشنهادات

۹۰	مقدمه
۹۰	خلاصه تحقیق
۹۱	بررسی یافته های تحقیق
۹۱	بحث و نتیجه گیری
۱۰۳	پیشنهادات برخواسته از تحقیق
۱۰۴	پیشنهاد برای سایر محققین
۱۰۶	منابع و ماخذ

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۴-۱ فراوانی و درصد فراوانی توزیع دانش آموزان شهر و روستا	۷۰
جدول ۴-۲ نحوه توزیع سن در بین دانش آموزان شهر و روستا	۷۱
جدول ۴-۳ نحوه توزیع جنس در بین دانش آموزان شهر و روستا	۷۳
جدول ۴-۴ نحوه توزیع تحصیلات در بین دانش آموزان شهر و روستا	۷۴
جدول ۴-۵ نحوه توزیع شغل پدر در بین دانش آموزان شهر و روستا	۷۵
جدول ۴-۶ نحوه توزیع شغل مادر در بین دانش آموزان شهر و روستا	۷۶
جدول ۴-۷ نحوه توزیع وقت آزاد در بین دانش آموزان شهر و روستا	۷۸
جدول ۴-۸ نحوه توزیع ساعات تماشای تلویزیون در بین دانش آموزان شهر و روستا	۸۰
جدول ۴-۹ میانگین وضعیت اقتصادی دانش آموزان شهر و روستا	۸۱
جدول ۴-۱۰ میانگین مشارکت دانش آموزان شهری و روستایی در امر ورزش	۸۳
جدول ۴-۱۱ خلاصه نتایج آزمون کلموگراف اسمیرنوف برای متغیرهای تحقیق	۸۴
جدول ۴-۱۲ خلاصه نتایج آزمون کراسکال -والیس برای بررسی تفاوت کیفیت گذران اوقات فراغت و وضعیت اقتصادی هر دو گروه	۸۵
جدول ۴-۱۳ نتایج آزمون کراسکال - والیس برای بررسی تفاوت نحوه گذران اوقات فراغت و رضایت از آن در هر دو گروه	۸۶
جدول ۴-۱۴ نتایج آزمون فریدمن به منظور رتبه بندی نحوه گذران اوقات فراغت دانش آموزان روستا	۷۸
جدول ۴-۱۵ نتایج آزمون فریدمن به منظور بررسی تفاوت بین اولویت های گذران اوقات فراغت در دانش آموزان روستا	۸۷

جدول ۴-۱۶ نتایج آزمون فریدمن به منظور رتبه بندی نحوه گذران اوقات فراغت دانش آموزان شهر --- ۸۸

جدول ۴-۱۷ نتایج آزمون فریدمن به منظور بررسی تفاوت بین اولویت های نحوه گذران اوقات فراغت در

دانش آموزان روستا ----- ۸۸

فهرست نمودار

صفحه	عنوان
۷۱	نمودار ۴-۱ درصد فراوانی توزیع دانش آموزان شهر و روستا
۷۲	نمودار ۴-۲ توزیع سنی آزمودنی های شهر و روستا
۷۳	نمودار ۴-۳ توزیع جنسیتی آزمودنی ها در شهر و روستا
۷۴	نمودار ۴-۴ توزیع تحصیلات آزمودنی های تحقیق در شهر و روستا
۷۶	نمودار ۴-۵ توزیع شغل پدر در آزمودنی های شهر و روستا
۷۷	نمودار ۴-۶ توزیع شغل مادر در آزمودنی های شهر و روستا
۷۹	نمودار ۴-۷ توزیع وقت آزاد در آزمودنی های شهر و روستا
۸۱	نمودار ۴-۸ توزیع ساعات تماشای تلویزیون در آزمودنی های شهر و روستا
۸۲	نمودار ۴-۹ میانگین وضعیت اقتصادی دانش آموزان شهر و روستا
۸۴	نمودار ۴-۱۰ میزان مشارکت دانش آموزان شهر و روستا در امر ورزش

چکیده:

هدف از انجام این تحقیق، بررسی مقایسه بین وضعیت اقتصادی و نحوه گذران اوقات فراغت در بین دانش آموزان روستا و شهر استان ایلام می باشد. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دانش آموزان دوم متوسطه به بالای شهر و روستای استان ایلام می باشند که تعداد آن ها حدود ۱۷۰۰۰ نفر می باشد. به عنوان نمونه از ۸ شهر و ۱۶۰ روستای استان ایلام ۵ شهر و ۶۰ روستا به صورت تصادفی خوشه ای انتخاب شدند. روش انجام تحقیق حاضر توصیفی و از نوع پیمایشی می باشد، که با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته انجام شد. جهت تعیین روایی این پرسشنامه از نظرات و پیشنهادات اساتید راهنما و مشاور و همچنین متخصصین مدیریت ورزشی و به منظور تعیین پایایی آن از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که ۸۲٪ بدست آمد که نشان دهنده پایایی بالای ابزار تحقیق می باشد. آزمون فرضیه ها در سطح معنی داری ۵٪ $p=5\%$ انجام پذیرفت. در تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش های آمار توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی و ...) و روش های آمار استنباطی (کروسکال ولیس و فریدمن) استفاده شده است. با استفاده از آزمون کروسکال ولیس بین وضعیت اقتصادی و کیفیت گذران اوقات فراغت دانش آموزان روستا و شهر ارتباط معنا داری مشاهده شد و بین نحوه گذران اوقات فراغت و میزان رضایت از گذران اوقات فراغت ارتباط معناداری مشاهده نشد. و از آزمون فریدمن برای اولویت بندی عناصر تشکیل دهنده نحوه گذران اوقات فراغت استفاده شد.

واژه های کلیدی: اوقات فراغت، وضعیت اقتصادی، کیفیت گذران اوقات فراغت، رضایت از گذران اوقات فراغت

فصل اول:

مقدمه و معرفی تحقیق

۱-۱- مقدمه

«مهم‌ترین سرمایه حیات برای بشر» عمر و فرصتی است که خداوند متعال برای زندگی در این دنیا به انسان عطا فرموده است زیرا به برکت همین وقت و فرصت است که انسان می‌تواند از سایر نعمت‌های دیگر الهی (نعمت هستی، سلامتی، عقل و...) در راه تکامل خویش و پیشرفت جامعه بشری و در نهایت رسیدن به فلاح و رستگاری بهره‌امند گردد (عصاره، ۱۳۷۷).

عواملی که بر نوع انتخاب افراد از چگونگی صرف وقت در هنگام فراغت تاثیر می‌گذارند بسیارند دسته اول این عوامل به خود فرد ارتباط دارند: اینکه فرد در چه مرحله ای از زندگی قرار دارد، نیازهایش کدامند، دارای چه علایقی است، نگرش‌هایش کدامند، چه توانایی‌هایی دارد، شرایط رشدش چگونه بوده است و چه شخصیتی دارد. دسته دوم این عوامل به محیط و شرایطی مرتبط می‌شود که فرد در آن‌ها قرار دارد: بافت اجتماعی که فرد نیز جزئی از آن است، زمانی که در اختیار دارد و نیز شغل و درآمدش که نورگیلدمن از آن تحت عنوان عوامل اجتماعی یاد می‌کند. دسته سوم این عوامل نیز به موقعیت‌ها و خدماتی که در اختیار فرد قرار دارند از جمله منابع، تسهیلات، برنامه‌ها، فعالیت‌ها و نحوه مدیریت آن‌ها مربوط می‌شود (تورگیلیدسن^۱، ترجمه اردکانیان و حسینی، ۱۳۸۲).

همچنین یکی از مهم‌ترین چالش‌های جوامع بشری امروز در سراسر دنیا استفاده صحیح و موثر از وقت‌های آزادی است که افراد در اختیار دارند. با افزایش روزافزون تولید و عرضه ابزار مدرن و فوق مدرنی که قادرند در کمترین زمان ممکن، بیش‌ترین خدمات خواسته شده را ارائه دهند و همچنین کاهش ساعات کار روزانه یا زمزمه تصویب طرح‌های بازنشستگی زود هنگام، مسئله اوقات فراغت روز به روز لاینحل و غامض تر می‌شود. اکنون بسیاری از مردم و حتی صاحب نظران به این نتیجه رسیده‌اند که مدارس و موسسه‌های آموزشی،

^۱- Torglidsten

مسئولیت‌های بیشتر و روشن تری را در این زمینه بایستی به عهده بگیرند و گاهی از این فراتر رفته و پیشنهاد می‌کنند که درس جدیدی برای آموزش استفاده بهینه از اوقات فراغت در برنامه‌های پرورشی آنان طراحی و گنجانده شود (دهقان، ۱۳۷۵)؛ بنابراین جهت بهره برداری هرچه بهتر از این اوقات لزوم طرح برنامه‌ای صحیح و منطقی که منطبق بر نیازها و علایق افراد باشد انکار ناپذیر است. به همین منظور برای دستیابی به اطلاعات جامع در این مورد، پژوهش‌های نسبتاً وسیعی از دیر باز شروع شده و اهمیت موضوع تا اندازه‌ای است که پژوهش‌هایی در زمان حاضر پیگیری می‌شود و طرح‌های پژوهشی متعددی در کشورهای جهان در حال اجرا است (دادگران، ۱۳۷۴).

۱-۲- بیان مسئله:

اوقات فراغت به عنوان یک پدیده فرهنگی، اجتماعی که در ابعاد اقتصادی، سیاسی و ... نیز مؤثر است، موضوع مشترک بین تمامی اقشار جامعه است (عصاره، ۱۳۷۷). اوقات فراغت، نحوه گذران آن و ورزش‌های تفریحی به عنوان یکی از مناسب‌ترین و سودمندترین گونه‌های گذران اوقات فراغت، از چند دهه قبل در کشورهای مختلف مورد توجه بسیار قرار گرفته است، دلیل آن هم اهمیت بسیار زیاد اوقات فراغت در زندگی مردم در سراسر جهان است (محمدی، ۱۳۷۶). تحولات شگفت‌آوری که در هر لحظه در جهان کنونی به وقوع می‌پیوندد، موجب بروز تغییرات همه جانبه‌ای در عرصه فعالیت‌های جوامع بشری شده است. تاثیرات عمیقی که این دگرگونی‌ها در زمینه‌های مختلف فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و ... کار و اوقات فراغت برجای نهاده است، شخص را متوجه پیچیدگی‌هایی می‌سازد که روابط انسانی را در بر گرفته است. پیامد این توجه، تغییر دیدگاه‌ها و نگرش نسبت به عرصه‌های مزبور را ناگزیر می‌کند. احتمال می‌رود که یکی از مهم‌ترین و شاید تعیین کننده ترین عوامل تاثیر گذار بر نحوه گذران اوقات فراغت وضعیت اقتصادی است، زیرا عوامل

دیگر مانند امکانات را تحت تاثیر قرار می‌دهد (سیبلی و انتر^۱، ۲۰۰۳). بدیهی است که بعضی از فعالیت‌ها همچون گردشگری، به ویژه سفر به شهرها و کشورهای دیگر یا بیشتر فعالیت‌های هنری و ورزشی مستلزم صرف هزینه‌های زیادی است که از عهده هر کس بر نمی‌آید. تماشای تلویزیون به عنوان یکی از غیر فعال‌ترین شیوه‌های گذران اوقات فراغت، از یک طرف به علت سرگرم کننده بودن و گاهی نیز به دلیل جنبه آموزشی و از طرف دیگر به علت دسترسی آسان و نیز ارزان بودن، بیش‌ترین زمان را در گذران اوقات فراغت به خود اختصاص می‌دهد؛ اما تحقیقات نشان می‌دهند که هر چه درآمد افراد بیشتر باشد، زمان تماشای تلویزیون نیز کاهش می‌یابد (جلالی فراهانی، ۱۳۸۹). همچنین همانگونه که نابرابری‌هایی در امر امکانات، تحصیل، استخدام، مسکن و درآمد وجود دارد، نابرابری‌هایی نیز در مورد اوقات فراغت وجود دارد. افراد اوقات فراغتشان را خودشان بر می‌گزینند. بدون این‌گزینش، آرمان اوقات فراغت مفهومی ندارد. با این همه عوامل گوناگونی وجود دارند که گزینش شخصی را محدود می‌سازد. این عوامل در بین افراد مختلف متفاوت است و وابسته به شرایط زندگی شخصی است. یکی از این عوامل میزان اوقات فراغت از کار یا سایر وظایف و چگونگی توزیع این وقت در طول روز، هفته و یا سال است (مک‌گاق^۲، ۲۰۰۴). عامل دیگر قرار داشتن یا نداشتن زندگی شخص در حوزه توزیع فضایی امکانات اوقات فراغت است، افراد از لحاظ مقدار پولی که می‌خواهند یا می‌توانند برای اوقات فراغت خرج کنند متفاوتند، بنابراین هزینه فعالیت‌ها، گزینه‌ها را محدود می‌سازد (کاترینا و همکاران^۳، ۲۰۰۶)، سرانجام اینکه همه افراد توانایی یکسانی ندارند (جسمی و فیزیولوژیک) و پرداختن به سایر فعالیت‌های اوقات فراغت از قبیل ورزش و هنر مستلزم داشتن مهارت‌ها و توانایی‌های ویژه ای است.

^۱- Sibley & Anter

^۲- Mc ghough

^۳- Katrina

همچنین، گزینه‌های موجود برای افرادی که در نقاط روستایی زندگی می‌کنند ممکن است به طور عمده بر اثر در دسترس نبودن بسیاری از فعالیت‌های اوقات فراغت محدود گردد. رابرتز^۱ (۱۹۸۴) استدلال می‌کند که همه فعالیت‌های اوقات فراغت به گونه‌ای ظریف به شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ویژه‌ای بستگی دارد (محمدی، ۱۳۷۶). به نظر می‌آید در آینده زمان کار مردم در کشورهای مختلف افزایش نیابد، اما از طرف دیگر با این وضعیت اقتصادی، شاید حتی در کشورهای صنعتی هم افراد بیشتری مجبور شوند شغل دوم یا حتی سوم در کنار شغل اصلی خود داشته باشند، زیرا با آنچه از شغل اول خود به دست می‌آورند، نمی‌توانند از عهده مخارج زندگی بر آیند. در حال حاضر از هر چهار نفر شاغل در آلمان یک نفر شغل دوم دارد که این حالت در کشورهای در حال توسعه به مراتب بیشتر است و چون در آینده نزدیک تغییری در این روند به وجود نخواهد آمد، اوقات فراغت بیشتر فدای کار خواهد شد (جلالی فراهانی، ۱۳۸۹).

نوماگوچی^۲ عنوان می‌کند که بعضی از زنان ممکن است به این دلیل کار کنند که داشتن یک شغل برای آنان مهم بوده، بعضی دیگر ممکن است به این دلیل کار کنند تا مکمل شوهرانشان در کسب درآمد باشند، زنان دیگر ممکن است برای لذت بردن از استقلال و آزادی‌شان جهت صرف زمان و پول برای خودشان در بیرون از خانه کار کنند، با این وجود به علت تمایل زنان به مراقبت اولیه از بچه، زنان احتمالاً بیشتر از مردان زمان فراغت خودشان را فدا می‌کنند زیرا نسبت به بچه‌هایشان مسولیت پذیرتر هستند (نوماگوچی، ۲۰۰۶). در تحقیقی با استفاده از آمار هزینه و درآمد خانوارها که توسط مرکز آمار ایران گردآوری شده است، تغییرات توزیع درآمد در مناطق روستایی و شهری کشور محاسبه شده است.

یافته‌های مطالعه نشان داد در طول دوره مورد بررسی از نابرابری درآمد در کشور کاسته شده است هر چند که این کاهش بسیار کند است؛ در ضمن نتایج نشان می‌دهد که توزیع درآمد در مناطق روستایی نابرابرتر از مناطق شهری و از نوسان‌های بیشتری برخوردار بوده که بر این اساس به توجه بیشتر به مناطق

^۱- Robertz

1- Nomagochi

روستایی توصیه شده است (حسینی و نجفی، ۱۳۸۸). امروزه برای شناخت شهر از روستا، بر پاره ای ملاک‌ها بیشتر تاکید می‌شود. از نظر ابعاد اکولوژیک، در روستا کاربری زمین بیشتر در بخش کشاورزی است و وسعت سکونتگاه‌ها محدود و تراکم جمعیت بسیار کم است. از نظر شرایط شغلی، اقتصاد حوزه‌های روستائی بیشتر به فعالیت‌های بخش اول مانند کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری وابسته است. از نظر ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی، در جامعه روستائی برخوردها چهره به چهره است و خانواده‌ها دارای ارزش‌های مشترک فرهنگی پایداری هستند و ویژگی‌های شهر از نظر محققانی که بر هویت جامعه شناسی تاکید دارند، گرایش به آزادی‌های مدنی، گرایش به محدودیت اولاد و گرایش به یکپارچگی اجتماعی است (ایزدی خرافه، ۱۳۸۲).

با توجه به مطالب بیان شده هدف محقق از انجام پژوهش حاضر این است که اولاً وضعیت اقتصادی دانش آموزان روستا و شهر را با یکدیگر مقایسه کرده و ثانیاً فعالیت‌های اوقات فراغت این افراد را با توجه به وضعیت اقتصادی مورد مقایسه قرار دهد، ثالثاً از آنجایی که در جامعه ما ورزش از جایگاه خاصی برخوردار است لذا محقق سعی بر آن دارد تا به این سؤالات پاسخ دهد که آیا بین گذران اوقات فراغت در بین دانش آموزان شهر و روستا به شکل فعال (ورزش کردن) تفاوتی وجود دارد؟ آیا وضعیت اقتصادی افراد ساکن در شهر و روستا با یکدیگر دارای تفاوت است؟ و اینکه کدامیک از اولویت‌های گذران اوقات فراغت در بین دانش آموزان شهر و روستا از اهمیت بیشتری برخوردار است. لازم به ذکر است که منظور محقق از کیفیت گذران اوقات فراغت این است که فرد نسبت به گذران اوقات فراغت خود راضی باشد، در انجام آن مشکلی نداشته باشد و اینکه اوقات فراغت را به صورت فعال (ورزش) سپری کند.

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق:

ورزش‌های تفریحی یا ورزش‌های مربوط به اوقات فراغت، از مناسب‌ترین و شاید ضروری‌ترین گونه‌های گذران اوقات فراغت در عصر حاضر است. پیشرفت‌های عظیم صنعتی و در پی آن زندگی ماشینی، موجب

شده که انسان‌ها هر چه بیشتر کم تحرک شوند و در معرض فقر حرکتی قرار گیرند. امروزه بیشتر افراد در زندگی و یا شغل خود نیاز به انجام کارهای بدنی ندارند. نشست‌های طولانی پشت صفحه نمایش یا میز کار، پرداختن به بازی‌های رایانه‌ای به جای بازی‌های ورزشی توسط کودکان و نوجوانان، باعث شده که بسیاری از مردم در سنین مختلف با مشکلات زیادی در زمینه سلامت و به ویژه اضافه وزن روبه‌رو باشند.

از این رو، ضرورت توجه هر چه بیشتر به ورزش‌های تفریحی احساس می‌شود. همچنین ضروری است که با کار فرهنگی زیاد، افشار مختلف جامعه را از تاثیرات مثبت تفریحات سالم و ورزش‌های تفریحی آگاه کرد و آن‌ها را هر چه بیشتر به سوی اینگونه فعالیت‌ها سوق داد. ورزش‌های تفریحی یا اوقات فراغت، بدون شک نقش بسیار مهمی در بهسازی جسمی و روحی افراد جامعه و حفظ سلامت اجتماع دارد (جلالی فراهانی، ۱۳۸۹) میانگین فضای در دسترس برای هر دانش آموز روستایی ۱/۷۹ متر مکعب است که خیلی کمتر از فضای در دسترس برای دانش آموزان شهری است و اینکه به روشنی میزان دسترسی به امکانات فعالیت‌های بدنی در مناطق شهری نسبت به مناطق روستایی خیلی بیشتر است. در این صورت نه تنها فراهم کردن امکانات بلکه میزان دسترسی به امکانات نیز مهم است، دانش آموزان مدارس شهری میزان دسترسی بیشتری به امکانات جهت فعالیت بدنی نسبت به دانش آموزان روستایی دارند و مقدار کلی فعالیت بدنی آن‌ها نسبت به آن‌هایی که در روستا زندگی می‌کنند بیشتر است (شهیدی، ۱۳۸۲).

از دیدگاه آسیب شناسی اجتماعی ورزش به طور عام و ورزش در اوقات فراغت به طور خاص سهم عمده‌ای در پیشگیری از ابتلای نوجوانان و جوانان به انواع آسیب‌های اجتماعی مانند بزهکاری و مفاسد اجتماعی دارد. فعالیت‌های ورزشی اگر به صورت اصولی و بر اساس برنامه‌ای منظم و صحیح سازماندهی و اجرا شوند، کمک بزرگی به رفع بسیاری از نیازهای مهم دوران نوجوانی و جوانی خواهند بود و نقش ارزنده‌ای در شناساندن زندگی سالم به آن‌ها خواهد داشت. همهٔ افشار جامعه باید بخت یکسانی برای دسترسی به امکانات ورزشی داشته باشند و این امکان برایشان فراهم شود که شخصیت فردی و اجتماعی خود را تکامل

بخشند. ورزش علاوه بر تاثیرات مثبت بر توانایی‌های جسمانی، سهم زیادی در افزایش یادگیری و توانایی‌های ذهنی انسان، به ویژه کودکان و نوجوانان دارد (جعفری و همکاران، ۱۳۸۵).

از طرف دیگر چون نتیجه بررسی‌ها و مطالعات انجام شده در ارتباط با بهره‌کاری کودکان و نوجوانان، حاکی از آن است که در غالب موارد، انحرافات اخلاقی و آسیب‌پذیری‌های اجتماعی با اوقات فراغت دانش‌آموزان ارتباط دارد، این امر دارای اهمیت خاصی بوده و مورد توجه روانشناسان، جامعه‌شناسان و ... قرار گرفته است (عصاره، ۱۳۷۷). متغیرهای جنس، طبقه، مکان جغرافیایی مناطق روستایی و شهری، سطح تحصیلات سرپرست خانواده، درآمد خانواده و میزان دسترسی به امکانات بر روی مقدار کلی فعالیت بدنی تاثیر می‌گذارد (شهیدی، ۱۳۸۲). امروزه بیش‌ترین توجه جامعه‌شناسان به نحوه گذران اوقات فراغت علاوه بر جنبه‌های فرهنگی آن روابط با بالا رفتن کارائی در نیروی کار می‌باشد که بین کار و اوقات فراغت رابطه‌ای تنگاتنگ برقرار است، به این ترتیب اوقات فراغت از یک مسئله صرفاً اجتماعی فراتر می‌رود و پای در امور اقتصادی می‌نهد و این در حالی است که جهان پیشرفته، با تدبیر و سیاستگذاری در زمینه اوقات فراغت گام‌های بلندی را برمی‌دارد و شعار «تمدن فراغت» را به نسبت طولانی‌تر شدن اوقات فراغت از طریق کاهش ساعات کار مطرح می‌کند (برگر^۱، ۱۹۹۶).

لذا محقق در پژوهش حاضر در تلاش است تا با شناسایی عوامل سوق دهنده در گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان، به مقایسه این عوامل در بین مناطق شهری و روستایی بپردازد و در صورت امکان راهکارهایی جهت بهبود وضعیت حاضر ارائه نماید.

^۱- Berger